

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY V ČR 2024

Podmínky dětí, péče o dospělé, veřejná doprava

Lidé

Praha, červenec 2025

Zpracoval: Odbor šetření v domácnostech

Ředitel odboru: Ing. Jiří Vopravil, Ph.D.

Kontaktní osoba: Mgr. Štěpánka Brabcová

e-mail: stepanka.brabcova@csu.gov.cz

© Český statistický úřad, Praha, 2025

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.csu.gov.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.csu.gov.cz

Oddělení informačních služeb

tel.: 274 052 789 | e-mail: infoservis@csu.gov.cz

Prodejna publikací ČSÚ

tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@csu.gov.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání

tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@csu.gov.cz

Ústřední statistická knihovna

tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@csu.gov.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673

e-mail: infoservispraha@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/praha

Středočeský kraj

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175

e-mail: infoservisstc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/stredocesky

České Budějovice

Žižkova 1a, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440

e-mail: infoserviscb@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihocesky

Plzeň

Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108

e-mail: infoservisplzen@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/plzensky

Karlovy Vary

Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529

e-mail: infoserviskv@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/karlovarsky

Ústí nad Labem

Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176
e-mail: infoservisul@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/ustecky

Liberec

nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec, tel.: 704 675 184
e-mail: infoservislb@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/liberecky

Hradec Králové

Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové, tel.: 495 762 322
e-mail: infoservishk@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/kralovehradecky

Pardubice

V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480
e-mail: infoservispa@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/pardubicky

Jihlava

Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 080
e-mail: infoservisvys@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/vysocina

Brno

Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel: 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihomoravsky

Olomouc

Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 511
e-mail: infoservisolom@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/olomoucky

Zlín

třída Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 936
e-mail: infoserviszl@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/zlinsky

Ostrava

Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel: 595 131 230
e-mail: infoservisov@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/moravskoslezsky

Obsah

Poděkování	5
Úvod.....	6
Zjišťování životních podmínek (EU-SILC)	7
Životní podmínky českých domácností	10
Příjmová situace	10
Zdroje příjmů domácností	14
Jak domácnosti vycházely s příjmy	16
Příznaky ohrožení chudobou	17
Příjmová chudoba	17
Ukazatel příjmové nerovnosti	21
Výdaje za bydlení.....	24
Podmínky dětí, péče o dospělé, veřejná doprava	29
Zdraví dětí do 16 let	29
Materiální a sociální podmínky dětí do 16 let.....	30
Domácí péče o dospělé	32
Veřejná hromadná doprava.....	33
Závěr	36

Poděkování

Výběrové šetření Životní podmínky by nemohlo proběhnout bez aktivní spolupráce s respondenty. Pouze díky jejich ochotě odpovídat na otázky tazatelů získává Český statistický úřad dostatek informací o životní úrovni českých domácností z pohledu jejich příjmové a materiální situace. Účast na šetření je dobrovolná, proto je třeba ocenit zájem a ochotu každého respondenta s námi spolupracovat. Nelze však opominout ani záslužnou úlohu tazatelů. Touto cestou proto vyjadřujeme vřelé poděkování všem účastníkům šetření za rok 2024. Vstřícnosti všech, kteří se na zjišťování Životní podmínky podíleli, si velice vážíme.

Respondenti mají možnost informovat se o konání šetření na příslušné krajské správě ČSÚ, případně u místní jednotky Policie ČR. Na oficiálních stránkách Českého statistického úřadu pak má každý účastník šetření možnost ověřit si totožnost tazatele, který jeho domácnost navštívil.

ČSÚ důsledně dbá na dodržování zákonem stanovené ochrany osobních údajů. Respektuje a jedná plně v souladu s evropským rámcem ochrany osobních údajů General Data Protection Regulation (GDPR). Všechny poskytnuté informace jsou striktně důvěrné a jejich zpracování probíhá anonymně. Výsledné údaje jsou publikovány výhradně v agregované podobě, tudíž z nich nelze identifikovat žádnou jednotlivou informaci o konkrétní osobě či domácnosti.

Úvod

Brožura mapuje výsledky šetření Životní podmínky 2024. Je doplňkem oficiální publikace Příjmy a životní podmínky domácností v roce 2024, která obsahuje podrobnou metodiku šetření a výsledky v podobě přehledných tabulek za domácnosti a za osoby.

Údaje z šetření Životní podmínky odrážejí sociálně ekonomickou situaci země na mikroúrovni, tedy z hlediska domácností a jejich členů. Tyto údaje vhodným způsobem doplňují všeobecně známé makroekonomické ukazatele, především hrubý domácí produkt. Na národní úrovni výsledky slouží jako podklad při nastavování sociální politiky státu a pro analýzy vlivu této politiky na životní podmínky českých domácností, například v souvislosti s úrovní ohrožení příjmovou chudobou. Díky jednotné metodice zjišťování je možné porovnávat výsledky za Českou republiku s výsledky dalších evropských států, případně s průměrem za Evropskou unii.

V první části brožury se dočtete o základních výsledcích šetření, které proběhlo v loňském roce, přičemž časové řady zachycují meziroční srovnání. Výsledky se týkají především příjmové situace domácností a jejich ohrožení příjmovou chudobou. Popisují například strukturu peněžních příjmů podle typu domácností či to, jak domácnosti se svými příjmy vycházejí.

Druhá část brožury je věnována tematickému modulu pro rok 2024, který zahrnoval okruhy otázek týkající se zdraví, materiálních a sociálních podmínek dětí do 16 let, domácí péče o dospělé a veřejné dopravy.

Zjišťování životních podmínek (EU-SILC)

Výběrové šetření *Životní podmínky* každoročně přináší údaje o ekonomické a sociální situaci českých domácností. Národní verze šetření zvaného EU-SILC (*European Union – Statistics on Income and Living Conditions*) probíhá ve všech 27 členských zemích Evropské unie a dále ve Velké Británii, na Islandu, v Norsku, Švýcarsku, Makedonii, Srbsku a Turecku.

Smyslem šetření je získávat reprezentativní údaje o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností, o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti bydlení, o vybavenosti domácností předměty dlouhodobého užívání a o pracovních, hmotných a zdravotních podmínkách dospělých osob žijících v domácnostech. Získaná data slouží k výpočtu ukazatelů peněžní a materiální chudoby, příjmové nerovnosti a úrovně sociálního vyloučení.

Náhodný výběr respondentů probíhá v českých podmínkách ve dvou stupních. Na prvním stupni se z tzv. Registru sčítacích obvodů a budov náhodně vybírají statistické obvody, což jsou nejmenší existující územní jednotky České republiky (tato identifikace se využívá například při volbách).

Z každého takto vybraného statistického obvodu je pak ve druhém stupni náhodně vybráno 10 bytů identifikovaných přesnou adresou, tj. názvem ulice a číslem popisným. V případě domů s více byty pak ještě navíc číslem bytu, popřípadě pořadím bytu v domě. Do výběru jsou zahrnuty všechny kraje tak, aby šetření pokrylo celé území České republiky, přičemž rozsah výběru za kraj se odvíjí od počtu obyvatel daného kraje.

Obvyklé bydliště je místo, které je pro danou osobu hlavním bydlištěm, v němž se osoba zdržuje bez ohledu na druh pobytu (trvalý, dlouhodobý, přechodný nebo nehlášený). Obecné pravidlo pro určení místa obvyklého pobytu osoby říká, že je to místo, kde osoba tráví většinu svého každodenního odpočinku.

Šetření provádějí speciálně proškolení tazatelé, kteří navštěvují vybrané byty a zjišťují údaje za všechny osoby, které v době šetření na dané adrese obvykle bydlí, bez ohledu na jejich trvalé bydliště. Tyto osoby tvoří tzv. hospodařící domácnosti, kterých může být v jedné bytové jednotce i více.

Hospodařící domácnost je založena na prohlášení osob, které spolu žijí, že společně také hospodaří, tj. společně hradí základní nezbytné výdaje domácnosti jako je strava, náklady na bydlení a ostatní provozní výdaje domácnosti.

Kromě informací za byt a za domácnost se zjišťují také údaje za jednotlivé členy domácnosti, kteří ke konci minulého kalendářního roku dosáhli věku 16 a více let. To znamená, že v roce 2024 byly dotazovány osoby, které se narodily v roce 2007 a dříve.

Šetření je koncipováno jako čtyřletý rotační panel, což znamená, že se domácnosti účastní šetření celkem čtyři roky po sobě. Každý rok dochází k obměně zhruba čtvrtiny souboru tak, že domácnosti, u nichž skončil čtyřletý cyklus sledování, jsou nahrazeny domácnostmi z nově vybraných bytů. Dlouhodobější sledování vybraných domácností umožňuje sledovat změny a vývoj jejich životní situace. Aby nedocházelo v průběhu čtyřletého cyklu ke zmenšování velikosti výběrového souboru, jsou odstěhované domácnosti dohledávány na jejich nových adresách.

V roce 2024 bylo zjišťování údajů v terénu zahájeno 3. února a šetření bylo ukončeno 23. června. O jeho průběhu jsou předem informovány příslušné obecní úřady a policejní ředitelství. Podrobné informace o průběhu šetření lze získat od pracovníků oddělení terénních zjišťování ČSÚ na jednotlivých krajských správách ČSÚ, nebo od pracovníků oddělení příjmů, výdajů a životních podmínek domácností na ústředí v Praze.

Účast domácností ve výběrových šetřeních je dobrovolná, neexistuje zpravodajská povinnost vyplývající ze zákona jako např. u sčítání lidu. Respondenti tedy mají možnost účast v šetření odmítnout. Jako hlavní důvody odmítnutí šetření jsou uváděny výhrady k zasahování do soukromí, obavy z případného zneužití sdělených informací, obavy vpustit cizí osobu do bytu či nedostatek času. Některé domácnosti také ze zásady odmítají sdělovat jakékoli osobní informace.

Mezi příčiny neuskutečnění šetření rovněž patří opakované nezastižení členů domácnosti nebo nemožnost jejich členů se šetření zúčastnit (např. zdravotní důvody, vysoký věk, jazyková bariéra). Nejvyšší podíl nevyšetřených domácností bývá v první vlně šetření. U dalších vln se vyšetřenost pohybuje

stabilně nad 90 %, protože se jedná o domácnosti, které již byly vyšetřeny v první vlně. Celková vyšetřenost se pohybuje okolo 80 %.

Tab. 1 Vyšetřenost domácností v šetření Životní podmínky v období 2019–2024

Rok	Úspěšnost návštěv (%)				Počet navštívených domácností	Počet vyšetřených domácností	Celková úspěšnost (%)
	1. vlna	2. vlna	3. vlna	4. vlna			
2019	56,2	94,5	94,6	97,4	10 892	8 707	79,9
2020	55,7	94,5	95,9	97,6	10 767	8 618	80,0
2021	57,0	95,6	95,5	98,4	10 750	8 677	80,7
2022	54,9	92,1	95,9	98,1	10 860	8 605	79,2
2023	56,9	93,9	94,2	97,3	10 655	8 520	80,0
2024	54,5	94,1	94,7	97,7	10 796	8 502	78,8

ČSÚ plně respektuje evropský právní rámec ochrany osobních údajů GDPR a jedná v souladu s ním. Všichni pracovníci ČSÚ zúčastnění na zjišťování a procesu zpracování dat jsou podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, vázáni mlčenlivostí o veškerých šetřených skutečnostech. Ve všech fázích zpracování je zaručena anonymita zjištěných údajů a získaná data jsou důsledně chráněna. Práce s daty neumožňuje následnou identifikaci konkrétních osob nebo domácností.

Po zpracování dat jsou následně zveřejňovány pouze agregované výsledky, tříděné podle různých charakteristik (např. složení domácnosti, výše příjmů, ekonomická aktivita osob, počet pracujících, počet dětí, velikost obce nebo krajů). V těchto výstupních statistikách je žádoucí nějakým způsobem eliminovat zkreslení struktury domácností, jež vzniká v důsledku odlišných charakteristik domácností, které nebyly vyšetřeny, oproti těm, které vyšetřeny byly. K tomuto účelu jsou využívány váhy, díky nimž jsou údaje ze šetření Životní podmínky přepočítávány na celou populaci osob v ČR žijících v soukromých domácnostech. Tyto přepočty napravují především demografickou a sociální strukturu výběrového souboru. Při interpretaci výsledků je proto třeba mít vždy na paměti, že všechny publikované údaje jsou odhady vypočtené na základě dat získaných z výběrového šetření, a tudíž jsou zatíženy určitou statistickou chybou.

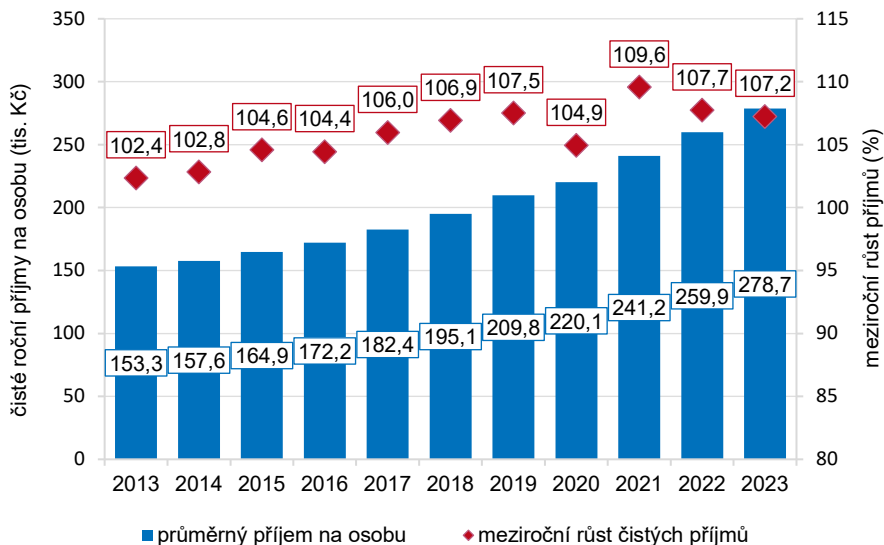
Životní podmínky českých domácností

Šetření *Životní podmínky 2024* proběhlo v 1. polovině roku 2024 a mapovalo aktuální životní úroveň českých domácností v době dotazování, a dále jejich příjmovou situaci za celý předcházející rok, tedy za rok 2023.

Příjmová situace

Průměrné roční čisté příjmy domácností meziročně vzrostly v roce 2023 na 278,7 tis. Kč na osobu, což je nominálně o 7,2 % více než v roce 2022, kdy tyto příjmy činily 259,9 tis. Kč na osobu. Při zohlednění inflace, která v roce 2023 dosáhla 10,7 %, však došlo k reálnému poklesu příjmů, a to o 3,1 %.

Graf 1 Vývoj průměrných čistých peněžních příjmů domácností na osobu v období 2013–2023

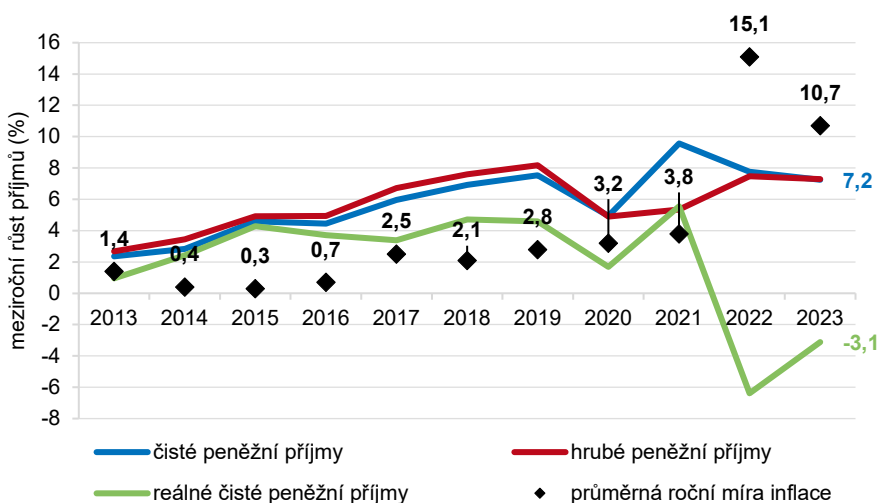

Průměr příjmů ovlivňují extrémní hodnoty, proto srozumitelnější informaci o příjmové situaci domácností udává medián příjmů domácností, neboli prostřední hodnota, tedy částka, na kterou nedosahuje právě polovina populace. Mediánový příjem domácnosti na osobu pro rok 2023 činil 267,5 tis. Kč. Pro rok 2022 mediánový příjem domácnosti na osobu dosahoval 229,6 tis. Kč.

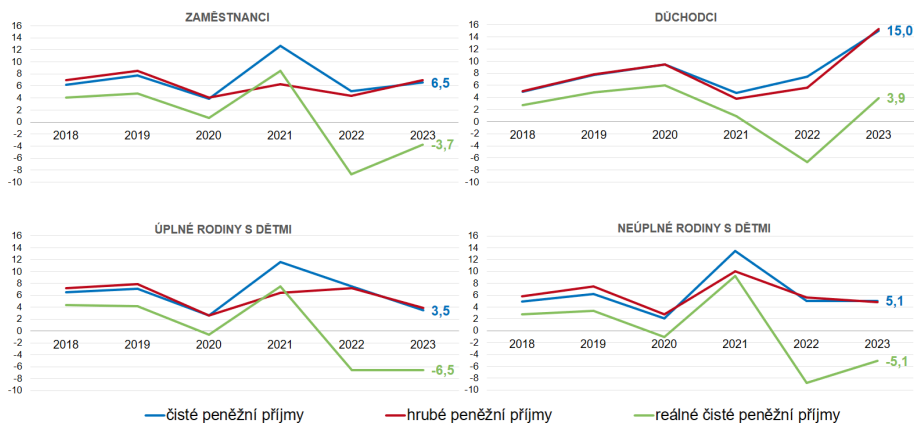
V roce 2021 rostly čisté a hrubé příjmy odlišnou rychlostí. Rozdíl byl tehdy způsoben především jednorázovou změnou výpočtu základu daně ze superhrubé mzdy na hrubou mzdu. V roce 2022 a 2023 se však tempo růstu čistých a hrubých příjmů opět přiblížilo. Ačkoliv čisté a hrubé příjmy domácností rostly zhruba stejně, meziročně byl zaznamenán mírně vyšší nárůst hrubých příjmů (7,3 %) oproti příjmům čistým (7,2 %). Po započítání inflace, která dosáhla v roce 2023 hodnoty 10,7 %, nicméně čisté peněžní příjmy domácností reálně poklesly o 3,1 %.

Graf 2 Meziroční růst peněžních příjmů domácnosti v období 2021–2023

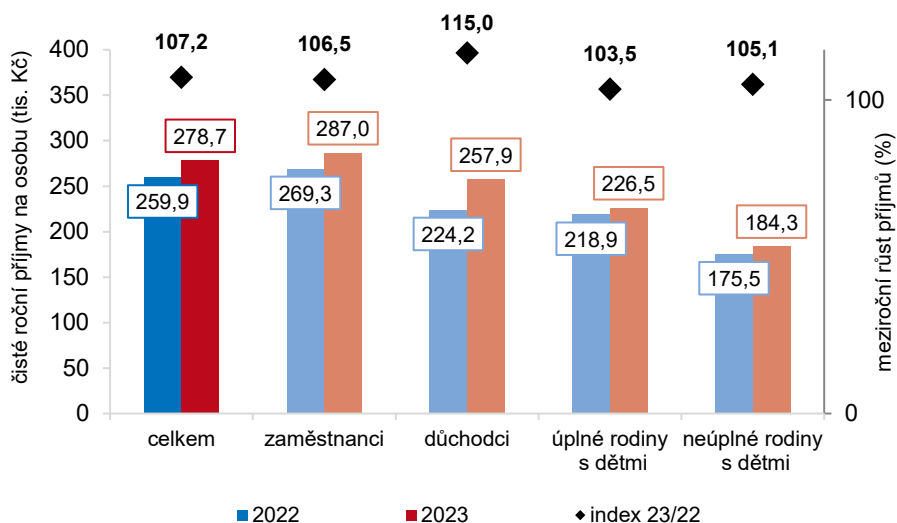
Peněžní příjmy domácností v průběhu let sice postupně neustále rostly, ale ne všem skupinám obyvatel stejně. Při porovnání vybraných typů domácností je dále zřejmé, že i po započtení inflace pouze domácnosti důchodců meziročně dosáhly reálného růstu svých příjmů o 3,9 %. U všech ostatních sledovaných typů domácností příjmy reálně poklesly. Zaměstnancům poklesly reálné čisté peněžní příjmy meziročně o 3,7 %. Nejhuře na tom byly úplné rodiny s dětmi, jejich příjmy meziročně reálně poklesly dokonce o 6,5 %. Ale i neúplným rodinám s dětmi poklesly příjmy o 5,1 %.

Graf 3 Meziroční růst peněžních příjmů u vybraných typů domácností v období 2018–2023 (%)

Z hlediska různých typů domácností rostly v roce 2023 příjmy nejrychleji domácnostem důchodců, a to meziročně o 15 %. V roce 2023 měli důchodci průměrný měsíční příjem 21,5 tisíc Kč. Naopak nejméně vzrostly příjmy úplným rodinám s dětmi, kterým rostl příjem jen o 3,5 %, a také neúplným rodinám s dětmi, tvořeným jedním rodičem s alespoň jedním dítětem, a to o 5,1 p. b. Neúplné rodiny s dětmi zároveň tvoří typ domácnosti s nejnižšími ročními čistými příjmy na osobu. V přepočtu na měsíc představuje průměrný příjem této domácnosti 15,4 tisíc Kč na osobu. Zaměstnancům rostl meziročně příjem o 6,5 % a mají v roce 2023 průměrný měsíční příjem 23,9 tisíc Kč.

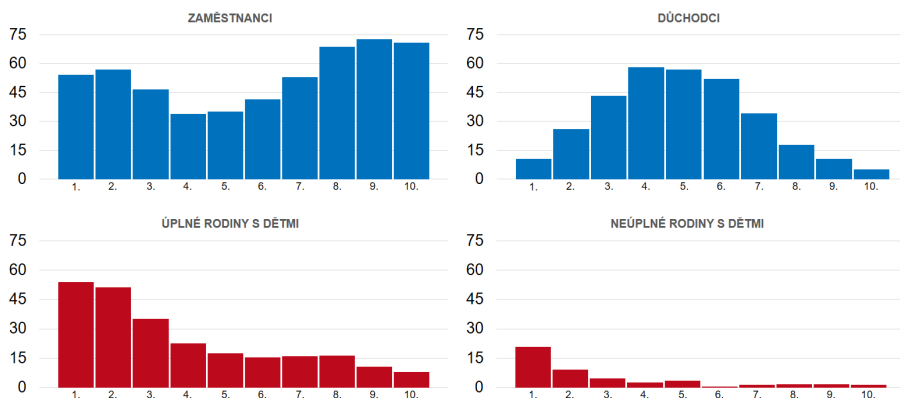
Graf 4 Roční čisté peněžní příjmy domácností na osobu podle typu domácnosti – srovnání let 2022 a 2023

Rozdíly jsou také v tom, jak jsou vybrané typy domácností zastoupeny v jednotlivých příjmových decilech. Příjmové decily byly zkonstruovány tak, že všechny domácnosti byly uspořádány vzestupně podle výše jejich čistého peněžního příjmu na osobu a následně rozděleny do 10 stejně velkých skupin.

Domácnosti důchodců se díky výraznému růstu svých příjmů posunuly v příjmovém rozdělení směrem „doprava“ a v roce 2023 jsou relativně nejvíce zastoupeny uprostřed, tj. ve 4., 5. a 6. decilu. Domácnosti zaměstnanců se naopak v příjmovém rozdělení rozestoupily do krajních příjmových decilů. Ve třech nejvyšších příjmových decilech se vyskytují především bezdětné domácnosti, kdežto v nejnižších příjmových decilech se nacházejí zejména domácnosti s dětmi. Desetina všech domácností s nejnižšími příjmy na osobu je ze 3/4 zastoupena rodinami s dětmi. Neúplných rodin je v české populaci relativně málo, ale většina z nich se nachází v 1. příjmovém decilu.

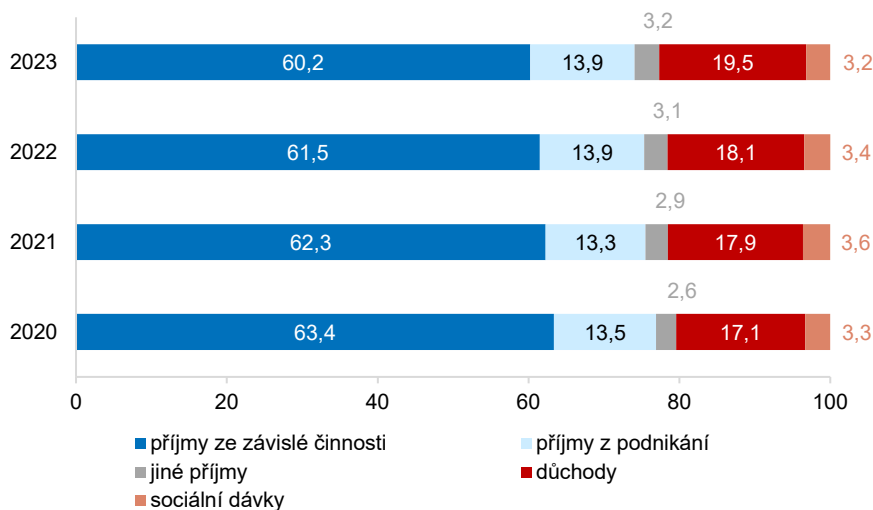
Graf 5 Vybrané typy domácností v příjmových decilech v roce 2023 (%)

Zdroje příjmů domácností

Příjmy domácností lze rozdělit do pěti základních skupin: příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání, důchody, jiné sociální příjmy a ostatní příjmy. Důchody spolu se sociálními dávkami tvoří celkově zhruba pětinu všech příjmů domácností. V průběhu let roste podíl příjmů z důchodů, a to na úkor příjmů ze závislé činnosti. Od roku 2020 do roku 2023 poklesl objem příjmů ze závislé činnosti o 3,2 p. b. na hodnotu 60,2 %, oproti tomu ve stejném období došlo k nárůstu podílu důchodů o 2,4 p. b. na hodnotu 19,5 %. Podnikání, které v posledních letech mírně roste, bylo 13,9 % ze všech hrubých peněžních příjmů domácností. Příjmy ze závislé činnosti a z podnikání tak dohromady tvořily zhruba tři čtvrtiny ze všech příjmů. Sociální dávky a ostatní příjmy tvořily shodně 3,2 % příjmů.

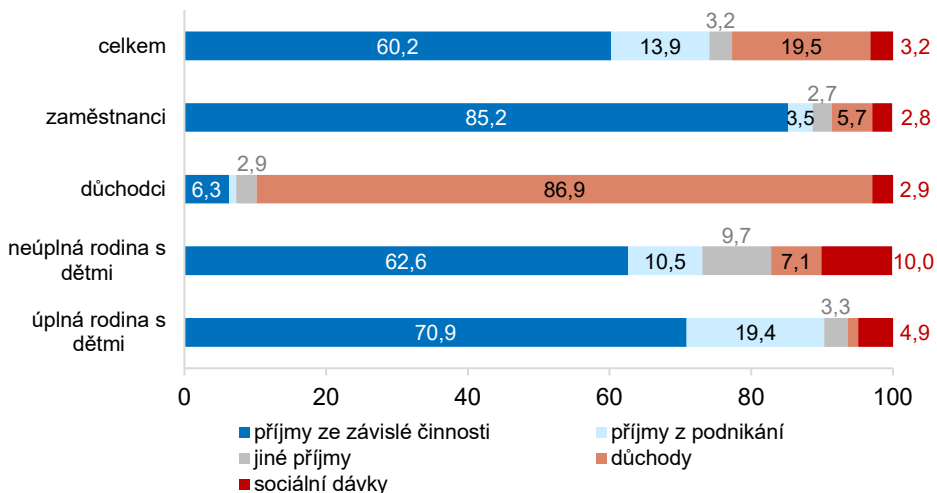
Graf 6 Struktura hrubých peněžních příjmů domácností v období 2020–2023 (%)

Struktura příjmů domácností je velmi závislá na typu domácnosti. U zaměstnanců tvoří příjmy ze závislé činnosti 85 % hrubých příjmů domácností. V případě úplných rodin s dětmi tvoří příjmy ze závislé činnosti 70,9 % hrubých příjmů. V rámci neúplných rodin s dětmi se příjmy ze závislé činnosti podílejí na hrubých příjmech z 62,6 %. Podíl příjmů ze závislé činnosti na hrubých příjmech u důchodců je pouze 6,3 %. U této skupiny se na hrubých příjmech nejvíce podílejí důchody, a to z 86,9 %.

Příjmy z podnikání tvoří celkově necelých 14 % všech hrubých příjmů domácností. V úplných rodinách s dětmi je to dokonce 19,4 %. Ostatní příjmy, což je v tomto případě hlavně výživné na děti, jsou významnější část hrubých příjmů u neúplných rodin s dětmi, kde tvoří asi 10 %. U této skupiny je také vyšší podíl příjmů ze sociálních dávek a to 10 %. Celkově tvoří sociální dávky jen 3,2 % ze všech hrubých příjmů domácností.

Graf 7 Struktura hrubých peněžních příjmů podle typu domácnosti v roce 2023 (%)

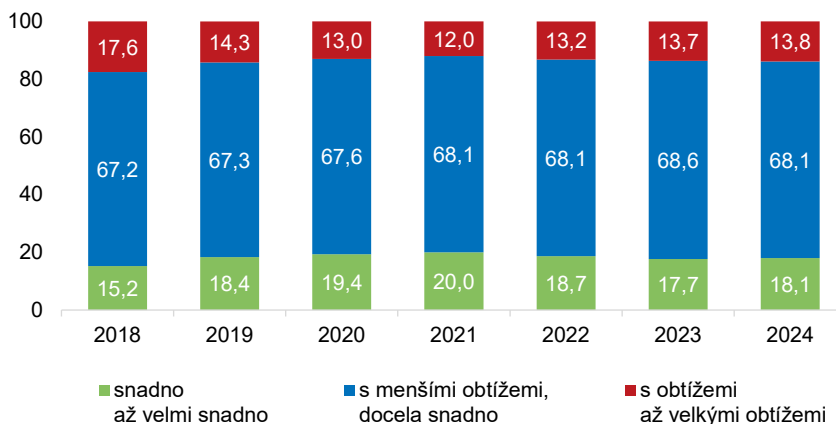

Jak domácnosti vycházely s příjmy

Příjmovou situaci dokresluje i subjektivní vnímání domácností, jak vycházejí se svými příjmy. Rok 2024 byl téměř beze změny oproti roku 2023. Snadno až velmi snadno vycházelo se svými příjmy 18,1 % domácností, s menšími obtížemi nebo docela snadno 68,1 % a s obtížemi až velkými obtížemi 13,8 % domácností. V porovnání s rokem 2018 došlo k nárůstu těch, kteří s příjmy vycházejí snadno až velmi snadno, naopak klesl podíl těch, kteří vycházejí s příjmy s obtížemi až velkými obtížemi. Podíl lidí, kteří vycházejí s příjmy s menšími obtížemi nebo docela snadno je dlouhodobě poměrně stabilní.

Domácnosti důchodců, kterým reálné příjmy objektivně vzrostly, pociťovaly i subjektivně zlepšení v tom, jak se svými příjmy vycházejí. Naopak nejvíce se zhoršuje situace neúplných rodin s dětmi, kdy více než 40 % z nich uvedlo, že vycházely s obtížemi až velkými obtížemi, a pouze 8,6 % uvedlo, že vycházely snadno až velmi snadno.

Graf 8 Jak domácnosti vycházely se svým celkovým příjmem v období 2018–2024 (%)

Příznaky ohrožení chudobou

Příjmová chudoba

Míra ohrožení příjmovou chudobou je indikátor, který se počítá podle mezinárodně platné metodiky stanovené Eurostatem. Udává podíl osob v domácnostech, které nedosahují svými příjmy na stanovenou hranici příjmů. Nevypovídá nic o počtu „chudých“ lidí ve smyslu hmotné nouze.

Hranice ohrožení příjmovou chudobou je odvozena z příjmového rozdělení v dané zemi a je definována jako 60 % mediánu národního ekvivalizovaného disponibilního příjmu. V roce 2023 tato hranice činila 18 163 Kč/měsíc (tzn. 217 952 Kč za rok). Tato částka představuje hranici pro domácnost jednotlivce a pro různé typy domácností se liší.

Ekvivalizovaný disponibilní příjem zohledňuje rozdílné velikosti a demografické složení vícečlenných domácností. Domácnosti s více členy mají úspory z rozsahu – např. náklady na bydlení nebo energie se nedvojnásobí, když žijí dva lidé místo jednoho. Proto je potřeba upravit příjmy tak, aby odpovídaly reálné ekonomické zátěži. K tomu se využívá se tzv. spotřební (ekvivalentní) stupnice.

Při výpočtu ekvivalizovaného disponibilního příjmu u míry ohrožení příjmovou chudobou se využívá modifikovaná OECD stupnice. Spotřební jednotky podle modif. OECD stupnice mají váhy definovány takto: první dospělá osoba v domácnosti má váhu 1,0, každá další osoba starší 13 let má 0,5, každé dítě do 13 let má váhu 0,3. Celkový disponibilní příjem domácnosti se vydělí součtem těchto vah. Výsledek je ekvivalizovaný disponibilní příjem.

Tab. 2 Měsíční výše hranice ohrožení příjmovou chudobou v roce 2024 podle složení domácnosti

Typ domácnosti	Částka
Jednotlivec	18 163 Kč
Dvě dospělé osoby	27 244 Kč
Rodič s dítětem do 13 let	23 611 Kč
Rodič se dvěma dětmi staršími 13 let	36 325 Kč
Rodiče s dítětem do 13 let	32 693 Kč
Rodiče se dvěma dětmi do 13 let	38 142 Kč
Rodiče se třemi dětmi – jedním do 13 let, dvěma staršími 13 let	50 855 Kč

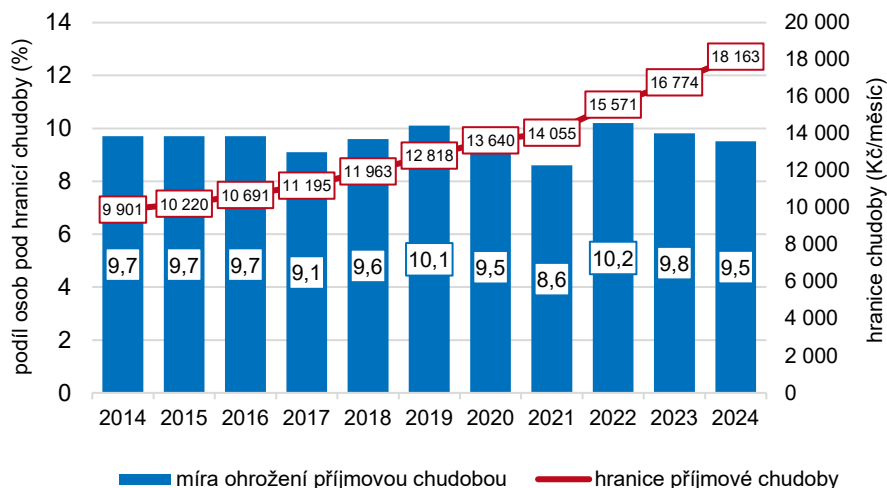
Ukazatel míry ohrožení příjmovou chudobou byl v posledním desetiletí nejvyšší v roce 2022, kdy dosáhl hodnoty 10,2 %, poté začal meziročně mírně klesat a v roce 2024 měl hodnotu 9,5 %. V roce 2024 se ohrožení příjmovou chudobou týkalo v absolutním počtu přibližně milionu (998,2 tis.) obyvatel České republiky.

Při porovnání České republiky s průměrem za celou Evropskou unii, je Česká republika dlouhodobě pod celoevropským průměrem, který byl v roce 2023 16,2 %, a patří mezi státy s nejnižšími hodnotami.

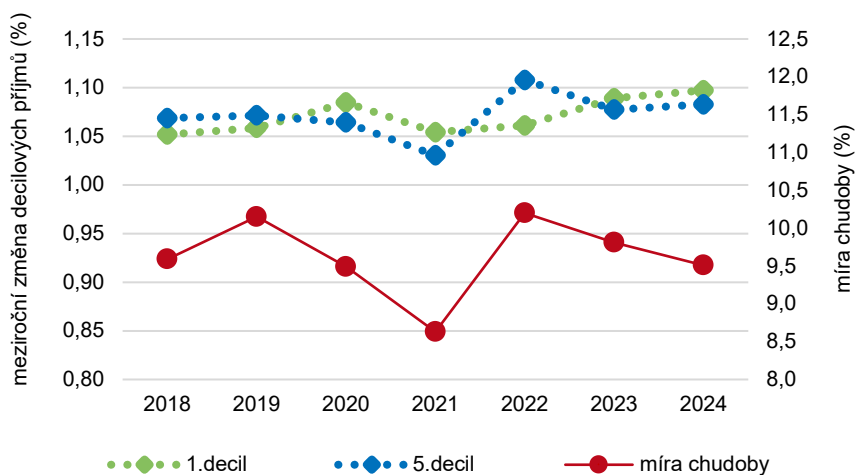
Hranice příjmové chudoby každým rokem roste, zatímco míra ohrožení příjmovou chudobou se vesměs pohybuje mezi 9 a 10 procenty. Míra ohrožení příjmovou chudobou mezi lety 2021 a 2022 nejprve výrazně vzrostla a následně mezi roky 2022 a 2024 mírně klesla.

Graf 9 Vývoj hranice příjmové chudoby a míry ohrožení příjmovou chudobou v období 2014–2024

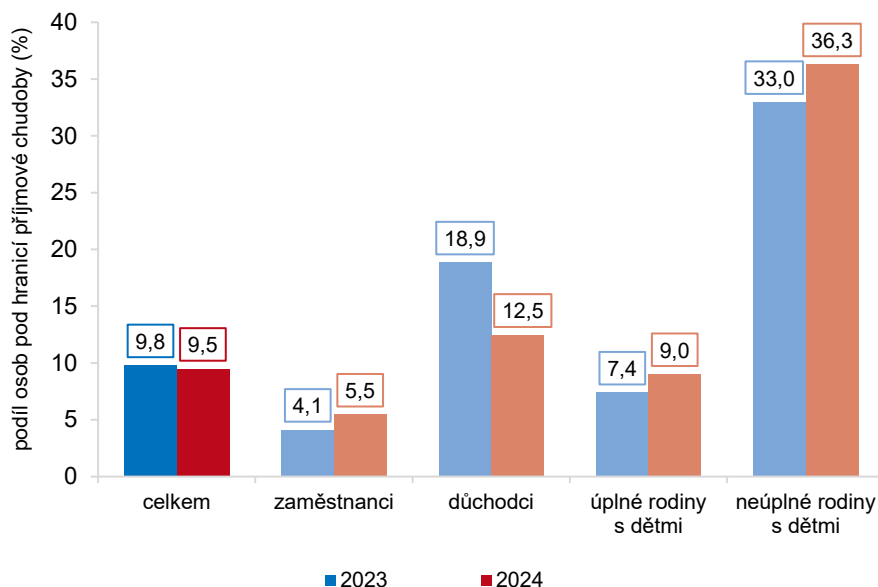
Graf 10 Tempo růstu příjmů u nízko a středně-příjmových domácností v období 2018–2024

Tyto výkyvy jsou zapříčiněny především diferenciací příjmů a odlišným tempem růstu příjmů u různých skupin populace. V roce 2024 rostly čisté příjmy o něco rychleji nízko-příjmovým domácnostem (1. decil) než domácnostem středně-příjmovým (5. decil).

Ačkoliv v roce 2024 celkově poklesla míra ohrožení příjmovou chudobou, nebylo tomu tak u všech sledovaných typů domácností. U domácností zaměstnanců mírně vzrostla ze 4,1 % na 5,5 %. Naopak domácnosti důchodců, které dlouhodobě patřily mezi více chudobou ohrožené skupiny, zaznamenaly meziroční pokles ohrožení příjmovou chudobou z 18,9 % na 12,5 %. Další dlouhodobě nejvíce ohroženou skupinu tvoří neúplné rodiny s dětmi, u kterých došlo meziročně k nárůstu ohrožení chudobou z 33,0 % na 36,3 %. I úplné rodiny s dětmi zaznamenaly nárůst ze 7,4 % na 9,0 %.

Graf 11 Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou podle typu domácnosti v letech 2023 a 2024

Ukazatel příjmové nerovnosti

Podle koeficientu příjmové nerovnosti S80/S20 měla v roce 2024 v České republice pětina osob s nejvyššími příjmy 3,3krát vyšší příjmy než pětina osob s příjmy nejnižšími. V rámci Evropské unie se ČR dlouhodobě řadí k zemím s nejnižší příjmovou nerovností. Hodnoty koeficientu S80/S20 se v ČR dlouhodobě pohybují mezi 3,3-3,5.

Koeficient příjmové nerovnosti (Quintile share ratio) S80/S20 je definován jako podíl objemu příjmů připadajících na 20 % osob s nejvyššími příjmy (5. kvintil) k objemu příjmů připadajících na 20 % osob s nejnižšími příjmy (1. kvintil). Vyšší hodnota koeficientu znamená vyšší diferenciaci příjmů. Hodnota koeficientu 1 znamená absolutní rovnost příjmů všech členů společnosti.

Materiální a sociální deprivace

Míra materiální deprivace odráží materiální podmínky i vybavenost domácnosti, což je další důležitý prvek při posuzování celkové životní úrovně domácnosti. Indikátor míry materiální a sociální deprivace udává podíl osob, jejichž domácnosti si nemohou z finančních důvodů dovolit pět a více ze třinácti sledovaných položek.

V roce 2024 dosáhla míra materiální a sociální deprivace hodnoty 6,1 %, čímž zaznamenala od roku 2023 pokles o 0,2 p. b. Jedná se o měření podle metodiky, která obohacuje okruh sledovaných materiálních položek o sociální prvky života (jako je volnočasová aktivita, kontakt s přáteli, útrata pro sebe atp.). Téměř dvě třetiny respondentů nebyly deprivovány ani jednou položkou.

Tab. 3 Podíl osob v domácnostech, které si v roce 2024 nemohly dovolit z finančních důvodů danou položku

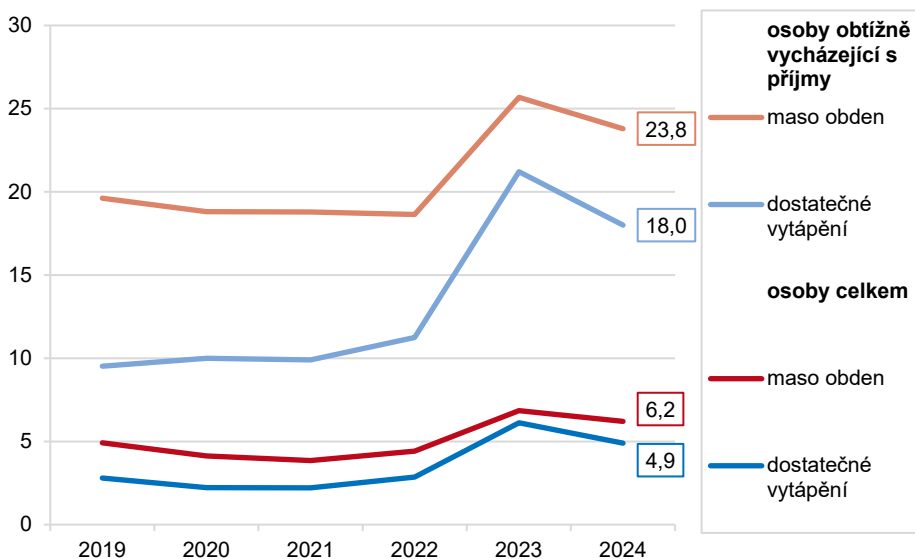
Specifická položka	Podíl osob v domácnostech (%)
Pořízovat nový nábytek za opotřebovaný	27,8
Neočekávaný výdaj ve výši 15 600 Kč	19,2
Týdenní dovolená	18,5
Jíst maso, ryby, drůbež obden	6,2
Útrata pro sebe každý týden	5,4
Pravidelná volnočasová aktivita	5,0
Dostatečně vytápět byt	4,9
Automobil	4,6
Schopnost uhradit náklady na bydlení	3,4
Nové oblečení za obnošené	2,3
Scházení s přáteli, příbuznými 1x měsíčně	2,0
Připojení k internetu	0,9
Dva páry bot	0,5

Nejčastěji si domácnosti nemohly dovolit pořídit nový nábytek za opotřebovaný, zaplatit týdenní dovolenou pro všechny členy domácnosti nebo pokrýt neočekávaný výdaj ve výši 15 600 Kč. Oproti loňskému roku poklesl počet domácností, které si z finančních důvodů nemohou dovolit dostatečně vytápět byt a konzumovat obden maso či jeho vegetariánské náhražky.

Výskyt těchto položek zároveň razantně klesl i u domácností, které subjektivně obtížněji vycházejí se svými příjmy. V rámci domácností, které uvedly, že obtížně vycházejí se svými příjmy, si ale stále 18,0 % nemůže dovolit dostatečně vytápět dům či byt a zhruba čtvrtina (23,8 %) uvedla, že si nemůže dovolit konzumaci masa každý druhý den.

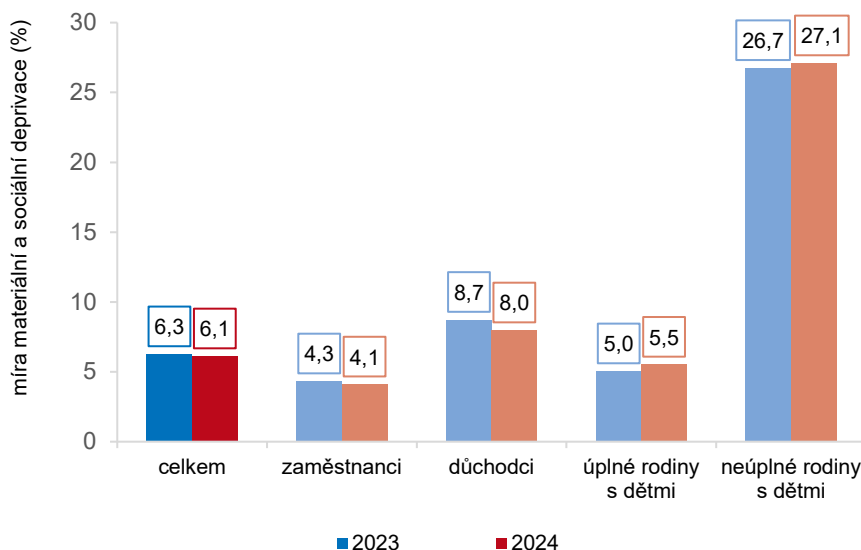

Graf 12 Vybrané položky materiální deprivace v období 2019–2024 (%)

Míra materiální a sociální deprivace se liší podle složení domácnosti. Zatímco v roce 2023 tento ukazatel vzrostl meziročně u všech sledovaných typů domácností, v roce 2024 mírně poklesl jak u domácností zaměstnanců, tak i u domácností důchodců. Naopak rodiny s dětmi zaznamenaly mírný nárůst o 0,5 p. b. na 5,5 %. Dlouhodobě nejvíce deprivovanou skupinu představují domácnosti tvořené samotným rodičem s jedním či více dětmi. Zároveň byl u těchto domácností zaznamenán další meziroční nárůst materiální a sociální deprivace, a to o téměř 0,4 p. b. na 27,1 %.

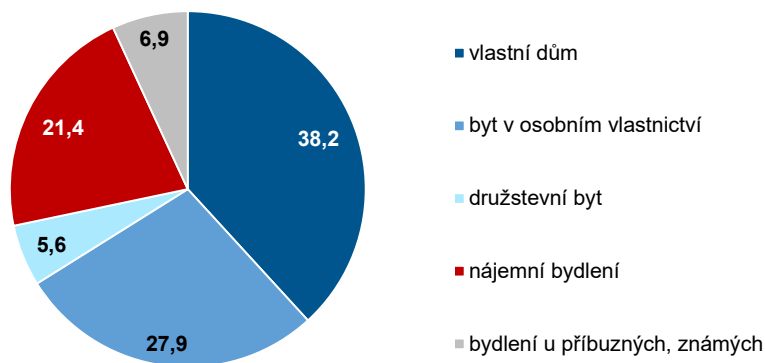
Graf 13 Míra materiální a sociální deprivace v letech 2023 a 2024 podle typu domácnosti

Výdaje za bydlení

Smyslem šetření Životní podmínky je také získávat údaje o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti bydlení. České domácnosti bydlí nejčastěji ve vlastních rodinných domech (38,2 %), dále následuje bydlení ve vlastních bytech (27,9% domácností). Po přičtení 5,6 % domácností, které žijí v družstevních bytech, lze konstatovat, že téměř tři čtvrtiny domácností v České republice bydlí „ve svém“. Bydlení v nájmu se týká dlouhodobě zhruba pětiny domácností, konkrétně 21,4 %. Těch, kteří bydlí u příbuzných či známých, bylo 6,9 %. Struktura bydlení podle právní formy zůstává v průběhu let stabilní.

Graf 14 Domácnosti podle právní formy bydlení v roce 2024 (%)

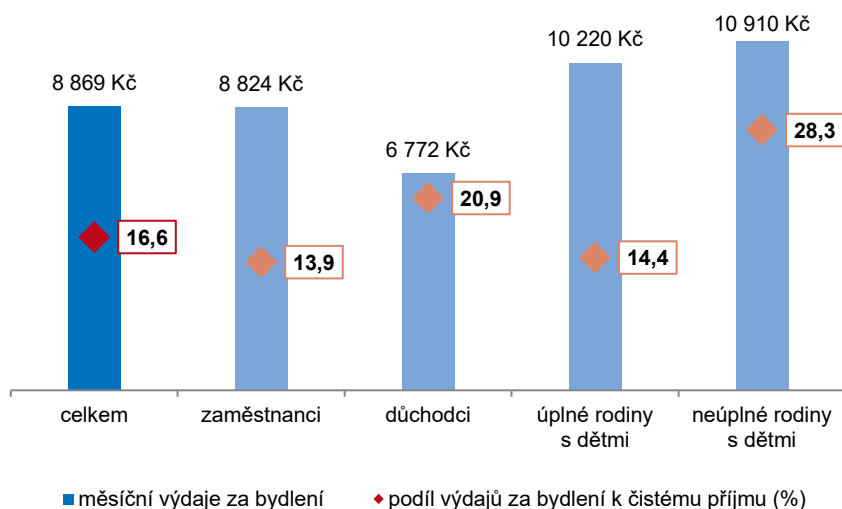
Celkové výdaje za bydlení zahrnují nájemné, resp. úhrada za užívání bytu, platby za dodávky energií (elektřina, plyn, teplo a teplá voda), vodné a stočné, odvoz odpadků, paliva a ostatní služby spojené s bydlením. Naopak zde nejsou zahrnuty náklady na pořízení samotného bydlení, příp. splátky hypotéky či úvěru ani náklady na údržbu či rekonstrukci.

Celkové výdaje za bydlení zjištěné na jaře roku 2024 činily v průměru 8 869 Kč měsíčně na domácnost, což bylo oproti předchozímu roku o 570 Kč více. Meziroční nárůst výdajů za bydlení byl v roce 2024 téměř 7 %, což je ale výrazné zpomalení oproti předchozímu roku, kdy byl nárůst více než trojnásobný (21,7 %).

Podíl výdajů za bydlení na čistém příjmu domácnosti byl v roce 2024 průměrně 16,6 % a zůstal tak ve srovnání s předchozím rokem přibližně stejný. To znamená, že příjmy domácností rostly v průměru podobným tempem jako jejich výdaje za bydlení. Nicméně nelze pominout významné rozdíly mezi jednotlivými typy domácností. Tyto rozdíly se odvíjejí zejména od toho, zda žijí ve vlastním anebo pronajatém bytě, a pochopitelně také od počtu členů domácnosti. Nejvíce za své bydlení zaplatily neúplné rodiny s dětmi, a to jak v absolutním vyjádření (v průměru 10 910 Kč měsíčně), tak relativně

vzhledem k jejich příjmům (28,3 %). Důvodem je, že převážná většina těchto neúplných rodin bydlí v nájemních bytech. Stejně tak úplné rodiny s dětmi platí průměrně 10 220 Kč, ale tato částka tvoří jen 14,4 % z jejich příjmů, takže je pro ně menší zátěž než pro neúplné rodiny. Domácnosti důchodců sice platí menší částku 6 772 Kč měsíčně, ale představuje pro ně vyšší podíl z jejich příjmů – zhruba pětinu. Pro domácnosti zaměstnanců představují výdaje na bydlení (8 824 Kč) nejmenší podíl z jejich příjmů 13,9 %.

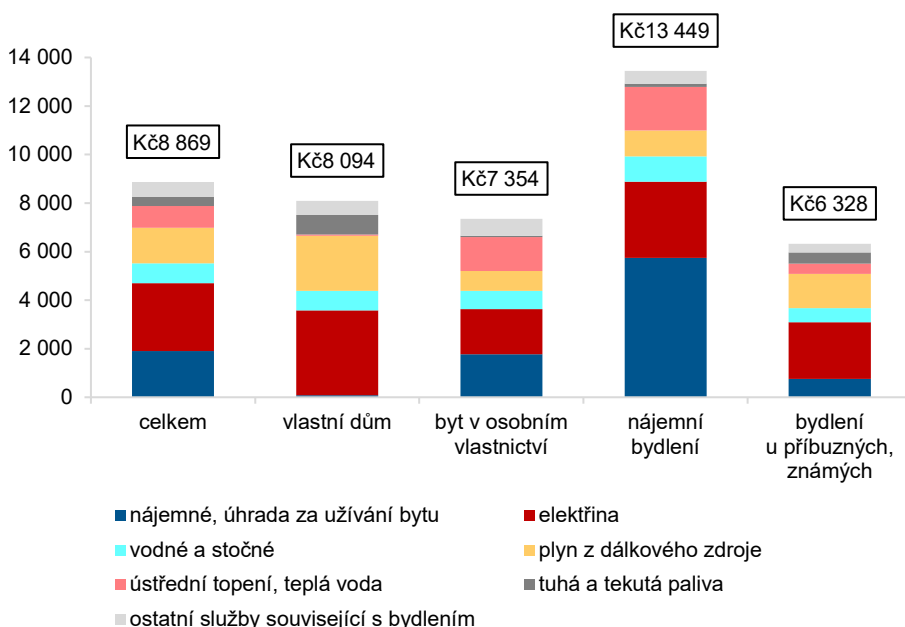
Graf 15 Podíl výdajů za bydlení na čistém příjmu vybraných typů domácností v roce 2024

Výdaje za bydlení se velmi významně liší podle toho, zda domácnost žije ve vlastním (rodinném) domě anebo v bytě. Porovnáme-li výdaje za bydlení podle právní formy užívání bytu či domu, vychází, že bydlení v nájmu je pro domácnost dražší než bydlení ve vlastním bytě či domě. Vlastní rodinný dům vycházel z hlediska průměrných vynaložených nákladů na zhruba 8 000 Kč měsíčně. Nejvíce zaplatily domácnosti ve vlastním domě za elektřinu (43,2 %) a plyn (28,0 %), tedy především za vytápění. Dohromady tak domácnosti ve vlastních domech vynakládají na tyto dvě položky téměř tři čtvrtiny ze svých celkových nákladů na bydlení, ale významné u nich byly též výdaje za paliva a vodné a stočné.

Domácnosti žijící v bytech a bytových domech průměrně zaplatily za bydlení 7 354 Kč měsíčně a měly jinou skladbu výdajových položek. Ve vlastních bytech připadla zhruba čtvrtina (24,1 %) na úhradu za užívání bytu. Za ústřední topení a teplou vodu vydaly domácnosti v bytech v osobním vlastnictví částku v průměru 1 394 Kč měsíčně, což odpovídá podílu 19 % z celkových nákladů. Dalším velkým nákladem byla elektrická energie, která se podílela na celkových nákladech za bydlení 25,3 %. Plyn pak představoval 11,2 % výdajů na bydlení.

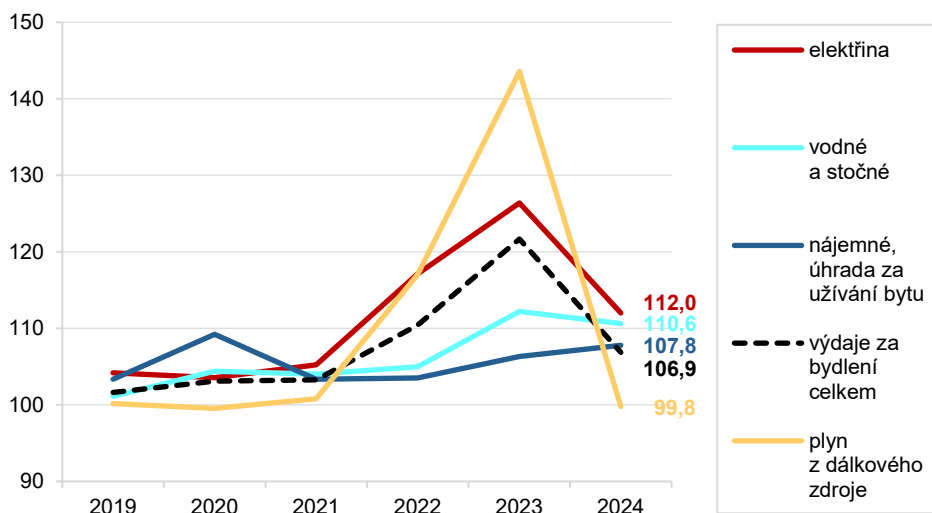
Graf 16 Výdaje za bydlení v jednotlivých položkách podle právní formy užívání bytu v roce 2024

Domácnosti v pronajatých bytech mají nejvyšší náklady na bydlení, a to 13 449 korun měsíčně. Nejvíce utratily domácnosti za nájemné, v průměru 5 741 Kč, což bylo 42,7 % z celkové částky nákladů na bydlení. Elektřina tvořila v nájemních bytech druhý nejvyšší výdaj, a to 3 147 Kč, která činí 23,4 % z celkových výdajů. Za teplo a teplou vodu zaplatily domácnosti 1 793 Kč, což bylo 13,3 % výdajů za bydlení a za plyn 1 079 Kč (8,0 % z výdajů za bydlení).

Domácnosti, jejichž členové bydlí u příbuzných či známých, uvádějí jako největší položky ze svých výdajů za bydlení výdaje na energie, tedy elektřinu a plyn, případně jistou (skrytou) formu nájemného.

Graf 17 Meziroční indexy výdajů za bydlení v období 2019–2024 (%)

Výdaje za bydlení v posledních letech významně rostou. Až do roku 2021 byl růst celkových výdajů za bydlení poměrně pozvolný, avšak za rok 2022 a 2023 dohromady vzrostly náklady o více než třetinu. V roce 2022 se nejprve meziročně zvedly o 10,4 % a o rok později ještě o dalších 21,7 %. Nejvíce se na tom podílel růst cen plynu (o 43,6 %) a růst ceny elektřiny (o 26,4 %). Nárůst výdajů za vytápění se odrazil také v navýšení podílu domácností, které si nemohly dovolit dostatečně vytápět svůj byt či dům. V roce 2024 růst nákladů na bydlení zpomalil, ale stále meziročně dosahoval 7 %, což bylo způsobeno dalším nárůstem cen elektrické energie (12 %), také růstem nájemného a úhrady za užívání bytu (7 %) a vodného a stočného (10,6 %). Naopak plyn v roce 2024 zůstal na téměř stejných cenách jako v roce 2023.

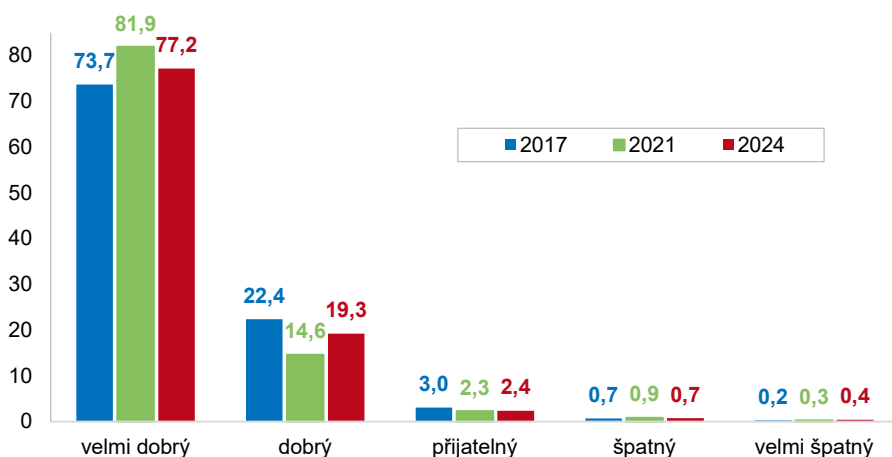
Podmínky dětí, péče o dospělé, veřejná doprava

Šetření Životní podmínky zahrnuje každoročně i speciální okruh otázek zvaný modul, který byl v loňském roce věnován několika významným tématům. Prvním bylo zdraví dětí do 16 let a také materiální a sociální podmínky dětí žijících v domácnostech. Druhý tematický okruh se týkal profesionální domácí péče o dospělé osoby a poslední blok tvořily otázky na veřejnou hromadnou dopravu. Některé z těchto otázek již byly součástí šetření v předchozích letech, takže je k dispozici i srovnání s jinými roky.

Zdraví dětí do 16 let

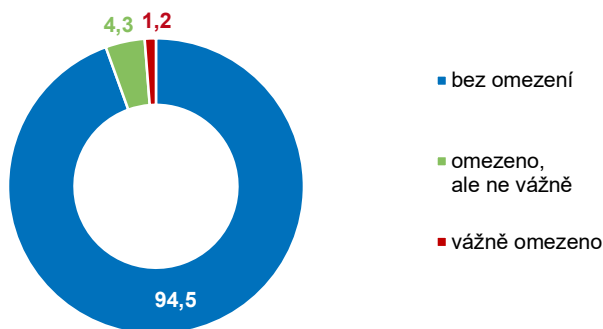
Subjektivní hodnocení zdravotního stavu dětí mladších 16 let, které poskytují jejich rodiče nebo jiný dospělý člen domácnosti, se v čase příliš nemění. V „covidovém“ roce 2021 se dokoncejevily odpovědi dotazovaných ještě o něco příznivější. Vloni měly přes tři čtvrtiny českých dětí velmi dobrý zdravotní stav, každé páté dítě mělo stav dobrý a u pouhých 2,4 % dětí byl uveden zdravotní stav přijatelný, tedy ani dobrý ani špatný. Špatný či velmi špatný byl uveden zhruba u jednoho procenta dětské populace.

Graf 18 Zdravotní stav dětí do 16 let v letech 2017, 2021 a 2024 (%)

Spolu s tím se zjišťovalo, zda jsou děti nějak omezeny ve svých běžných činnostech, jako jsou školní povinnosti, sebeobsluha, jejich zájmy, volnočasové aktivity nebo pomoc v domácnosti (odpovídající věku dítěte). Braly se v úvahu všechny dlouhodobé zdravotní problémy, např. vrozené vady, zdravotní postižení, následky úrazů i chronické nemoci. Ze zjištěných údajů plyne, že drtivá většina (94,5 %) dětí mladších 16 let nemá žádné dlouhodobé omezení v běžných aktivitách ze zdravotních důvodů. Naproti tomu zhruba 1,2 % dětí v České republice je omezeno vážně.

Graf 19 Omezení dětí v běžných činnostech kvůli zdravotním problémům v roce 2024 (%)

Materiální a sociální podmínky dětí do 16 let

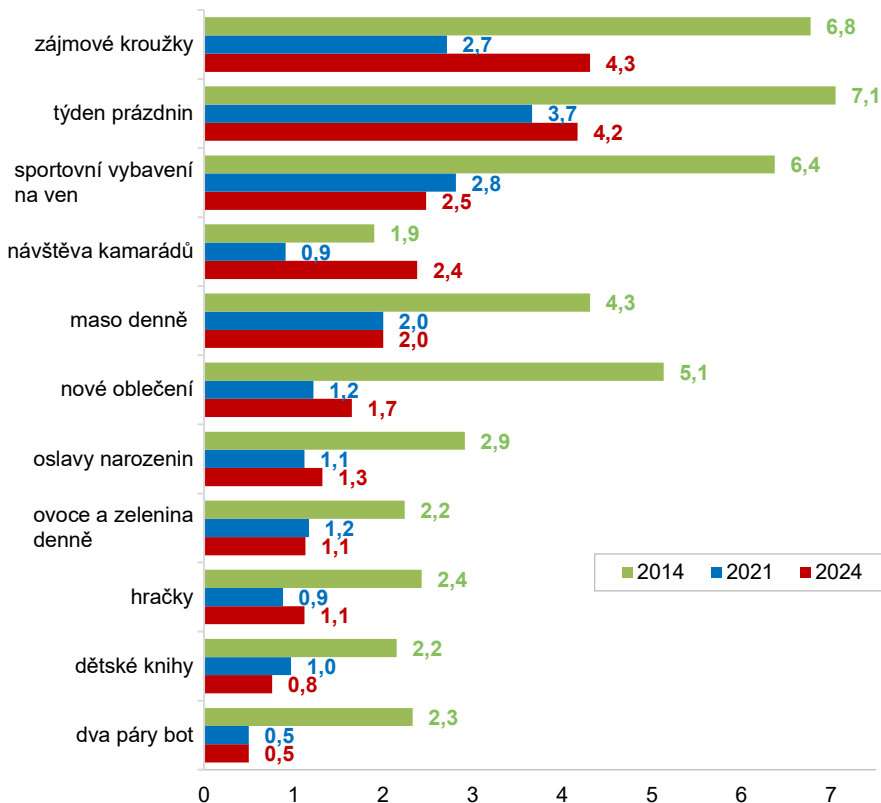
Materiální podmínky dětí jsou dalším ukazatelem celkové životní úrovně domácností. Zjišťuje se, zda si domácnost může dovolit zabezpečit všem dětem mladším 16 let vybrané předměty a aktivity. Stejně zjišťování proběhlo již v roce 2014 a 2021, takže lze zachytit i vývoj v čase. Obecně lze říct, že materiální deprivace dětí v České republice je velice nízká a v dlouhodobém trendu se snižuje. Nedosahuje ani 5 %.

Největší podíl rodin si v loňském roce nemohl dovolit zaplatit svým dětem zájmové kroužky či pravidelné volnočasové aktivity – jako je sport, hra na hudební nástroj, výtvarné či taneční kurzy atd. Těch bylo loni 4,3 %. Ve srovnání s rokem 2021 nastal u této položky největší nárůst. Může to být do značné míry způsobeno plošnými restrikcemi kolektivních aktivit v době

pandemie, kdy zájmové kroužky ani nebyly povoleny, takže za ně domácnosti nemusely platit. Podobný byl vloni i podíl rodin, které svým dětem nemohly zaplatit týdenní prázdniny mimo domov, dovolenou či tábor. Dále z výsledků vyplývá, že zhruba 2,5 % domácností si nemohlo dovolit pořídit dětem sportovní vybavení pro venkovní aktivity jako je kolo, lyže, kolečkové brusle apod. Umožnit dětem zvát svoje kamarády na návštěvu domů a pohostit je drobným občerstvením uvedlo jako problém 2,4 % domácností. Pouze dvě rodiny ze sta nemají finanční možnosti na to, aby zařadily maso, drůbež nebo ryby (či jeho vegetariánskou náhražku) dětem do každodenního jídelníčku. Ještě menší je podíl domácností, které nemohou dopřát dětem ovoce či zeleninu každý den (1,1 %).

Graf 20 Podíly domácností, které si nemohly dovolit zaplatit dětem do 16 let vybrané položky v letech 2014, 2021 a 2024 (%)

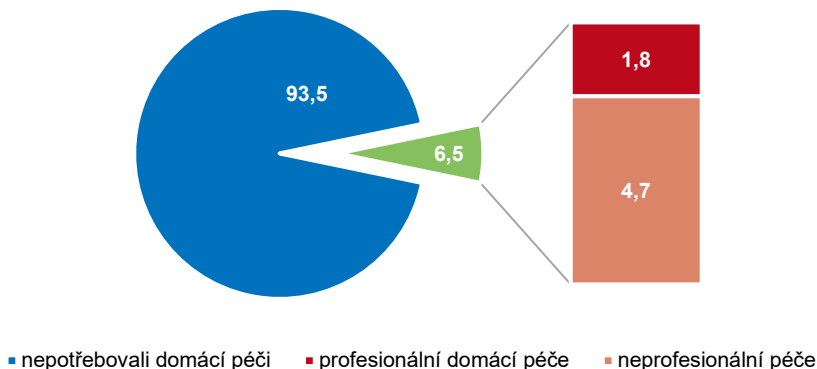

Domácí péče o dospělé

Zcela novou oblastí, která byla v loňském roce zařazena do výběrového šetření Životní podmínky, bylo téma domácí péče o dospělé. Zjišťovalo se, zda některý z členů domácnosti potřebuje péči z důvodu dlouhodobé nemoci, postižení nebo stáří. A zda je této osobě poskytována profesionální domácí péče kvalifikovanými zdravotnickými nebo pečovatelskými pracovníky. Domácí zdravotní péče může zahrnovat odběry krve, aplikace injekce, podání infuze, převazy ran či rehabilitace. Patří sem ale i sociální péče, což je pomoc s každodenními úkony, jako je mytí pacienta, příprava pokrmů, dohled nad pravidelným užíváním léků, lehké domácí práce či osobní komunikace s klientem.

Z výsledků vyplynulo, že 6,5 % domácností v České republice má doma nějakou osobu, která není zcela soběstačná a potřebuje péči, ale méně než třetinu z nich, tj. pouze 1,8 % je poskytována profesionální domácí péče.

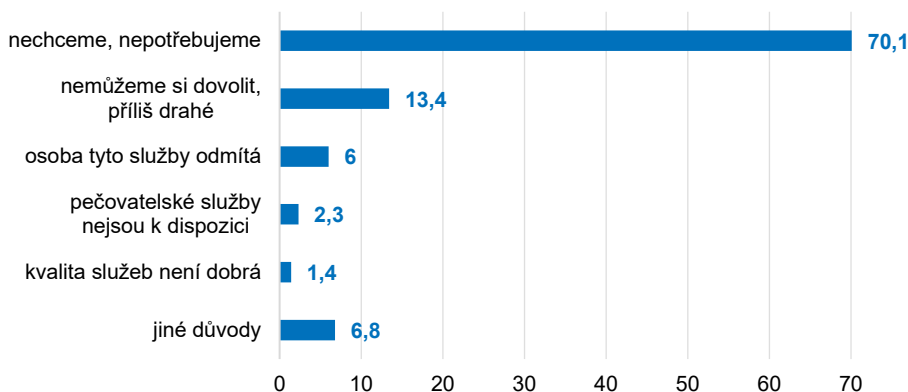
Graf 21 Podíl domácností, které využívají domácí péči v roce 2024 (%)

V návaznosti na to měly domácnosti uvést, proč není dotyčné osobě poskytována profesionální domácí péče, popř. proč ji nevyužívají ještě více. Valná většina (70,1 %) odpověděla, že o služby profesionální domácí péče nemají zájem, neboť se o člena domácnosti starají vlastními silami, příp. někdo z příbuzných. Na druhém místě byly zmíněny finanční důvody, že je to příliš drahé. Odpovědělo tak 13,4 % domácností. Dalším významným důvodem byl fakt, že sám pacient tyto služby odmítá (6,0 %). Nemalá část

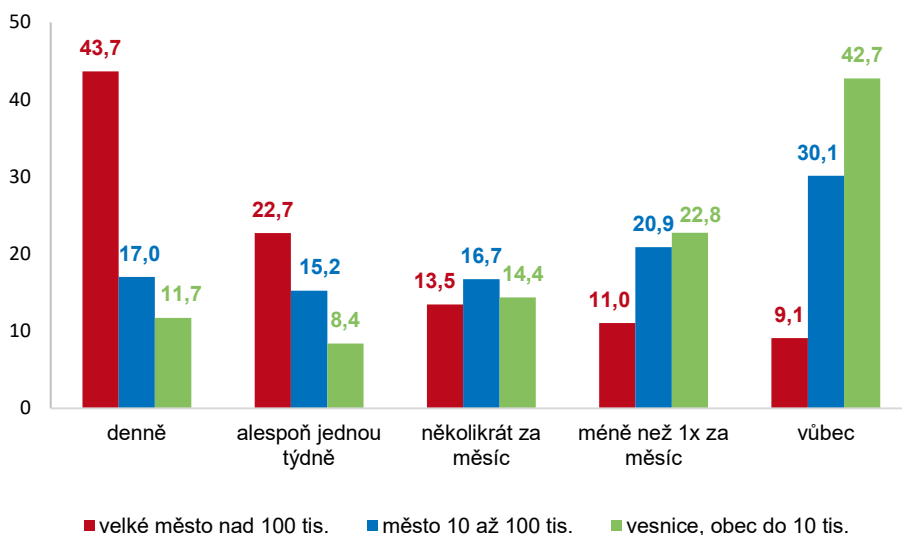
domácností uvedla, že pečovatelské služby v jejich okolí nejsou k dispozici (2,3 %) nebo že kvalita nabízených služeb není dobrá (1,4 %). Část domácností svůj konkrétní důvod neuvedla a vyznačila jiné důvody.

Graf 22 Důvody nevyužívání služeb profesionální domácí péče v roce 2024 (%)

Veřejná hromadná doprava

Další nová oblast ve výběrovém šetření Životní podmínky se věnovala využívání veřejné hromadné dopravy během posledních 12 měsíců, jako je autobus, vlak, tramvaj či metro. Odpovídaly na ni všechny osoby ve věku 16 a více let a zjišťovala se frekvence, s jakou členové domácnosti používali veřejnou hromadnou dopravu za poslední rok. Zjištěné výsledky byly dále rozděleny podle velikosti obce, kde daná domácnost bydlí. Obce zpravidla dělíme do 3 kategorií – velká města nad 100 tisíc obyvatel (což splňuje zhruba polovina krajských měst), středně velká města od 10 do 100 tisíc obyvatel a vesnice či obce do 10 tisíc obyvatel.

Graf 23 Používání veřejné hromadné dopravy za posledních 12 měsíců podle velikosti obce v roce 2024 (%)

Zhruba 44 % lidí nad 16 let ve velkých městech používá veřejnou hromadnou dopravu denně a další bezmála čtvrtina lidí (22,7 %) ji používá alespoň jednou za týden. Pouze 11 % osob ji použije méně než jednou měsíčně a 9,1 % osob vůbec. Ve středně velkých městech od 10 do 100 tisíc obyvatel pravidelné používání veřejné hromadné dopravy významně klesá. Denně ji používá jen každý šestý člověk, podobný podíl dotázaných uvedl i prostřední kategorii několikrát za měsíc a skoro třetina oslovených z těchto měst odpověděla, že ji nepoužili vůbec. Na vesnicích či v malých obcích veřejnou hromadnou dopravu využívá denně jen 11,7 % obyvatel a dalších 8,4 % uvádí alespoň jednou týdně. Naopak víc jak pětina dotázaných sdělila, že ji používá maximálně jednou měsíčně a 42,7 % lidí z venkova připustilo, že nejedzí veřejnou hromadnou dopravou vůbec.

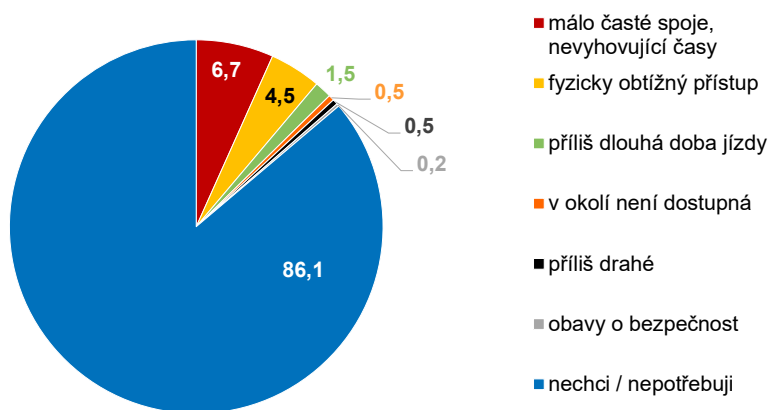
Pokud dotazovaní odpověděli, že veřejnou hromadnou dopravu využívají méně než jednou za měsíc nebo vůbec (poslední dvě kategorie), byl jim položen dotaz ohledně důvodu jejího nevyužívání. Naprostá většina dotázaných (86,1 %) uvedla, že ji nechce nebo nepotřebuje využívat. Druhým nejčastějším důvodem byly málo časté spoje nebo nevyhovující časy odjezdů

a příjezdů, ty zmínilo 6,7 % osob. Jako třetí hlavní důvod byl uváděn fyzicky obtížný přístup k veřejné dopravě, což zahrnuje případy, kdy je nejbližší zastávka nebo nádraží příliš daleko nebo do kopce, ale i případy, kdy veřejná doprava v dané lokalitě není přizpůsobena osobám se sníženou pohyblivostí nebo potřebám osob s tělesným postižením.

Fakt, že je doba jízdy příliš dlouhá, pokud jedou veřejnou hromadnou dopravou, zmínilo jako příčinu jejího nevyužívání pouhých 1,5 % respondentů. Další důvody jako je cena jízdného, nedostupnost veřejné hromadné dopravy ve svém okolí nebo dokonce obavy o svou bezpečnost v dopravních prostředcích byly spíše minoritní a označilo je v součtu jen 1,2 % dotázaných.

Graf 24 Důvod nevyužívání veřejné hromadné dopravy v roce 2024 (%)

Závěr

V této brožurce jsme Vám představili nejzajímavější závěry z výběrového statistického šetření Životní podmínky 2024. Údaje z tohoto šetření jsou cennou součástí podkladů pro zásadní rozhodnutí v oblasti řízení sociální politiky státu, nastavení programů začleňování osob ohrožených příjmovou chudobou a sociálním vyloučením a další aktivity především v rámci resortu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Závěry šetření Životní podmínky ukazují, jak se celková sociálně ekonomická situace země odráží na životě konkrétních typů domácností.

Podrobné zpracování údajů lze nalézt na internetových stránkách ČSÚ. Na adrese: <https://csu.gov.cz/produkty/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-xkhdcg1man> se nachází souhrnná publikace z tohoto šetření za rok 2024, která byla publikována dne 6. března 2025. V archivu jsou umístěny také odkazy na publikace z dřívějších let. Vedle toho ČSÚ zveřejňuje rovněž informace o metodice a zpracování dat celého šetření Životní podmínky.

